

לב המזערים

עלון חודשי בענייני הלכה ומנהגים, מתוך סדרת הספרים "לב המזערים"

גיליון קצ"ט

הלכות והליכות בעניין 'שופר בראש השנה'

ראש השנה שחל בשבת לענין שופר

יו"ט שחל להיות בשבת לא תוקעים בשופר (שו"ע תקפח, ה).

בזמן שבית המקדש היה קיים היו תוקעים בירושלים והסביבה ובשאר המקומות לא תקעו, **והטעם:** לפי שחששו שמא ילך הבעל תוקע ללמוד אצל בקי ויעביר את השופר ד' אמות ברה"ר ויעבור על איסור הוצאה ולפי שחילול שבת בעשה ולא תעשה ושופר רק עשה ואינו דוחה עשה ולא תעשה (ראש השנה משנה ד, א, ובגמרא כט, ב משנ"ב שם ס"ק יג).

טעם אחר: אין חיוב תקיעה מהתורה כשראש השנה חל שבת, ומניין לומדים דין זה פסוק אחד כתוב (במדבר כט א) "יום תרועה" וכתוב אחד כתוב (ויקרא כג ד) "זכרון תרועה" הא כיצד, חל ביום חול יום תרועה, חל שבת זכרון תרועה מזכירים ואין תוקעים (ירושלמי ראש השנה פרק ד הלכה א, עין בבלי שהקשה על שיטה זו).

אחר חורבן בית במקדש התקין רבי יוחנן בן זכאי שראש השנה שחל בשבת תוקעים במקום שיש ב"ד (ר"ה כט, א) ולא חוששים שיבואו לידי תקלה משום שהב"ד ב"ד אחראים על מעשה התקיעה ולא יבואו לידי הוצאה [ונחלקו המפרשים האם צריך סנהדרין או שמספיק ב"ד מומחים].

היום שאין לנו בית המקדש וב"ד מומחים אין תוקעים בשום מקום. בראשונים מובא שהרי"ף נהג כן בבית מדרשו שתקעו בשופר בראש השנה שחל בשבת בפני ב"ד ושיטה זו לא התקבלה אפילו אצל תלמידיו (רא"ש ר"ה דף כט ב ד"ה אמר, ר"ן ר"ה ח, ב ד"ה נראה מלמחומות שם), רבינו מנוח מספר על חכם שבא מדמשק והעיד, שנהגו בדמשק לתקוע בשופר בראש השנה שחל בשבת (פירוש על רמב"ם הלכות שופר ב ג).

יש שרצו לחדש את התקנה ולתקוע בראש השנה שחל בשבת בעיר העתיקה בירושלים ולא נתקבלה דעתם (עין מועדים בהלכה זין עמוד נג).

בשנת תרס"ה ותרס"ו ראש השנה יצא ברציפות שנה אחר שנה בשבת, הגאון רבי עקיבא יוסף שלזינגר בעל לב העברי רצה לחדש את התקיעות בעיר העתיקה על ידי שיתקבצו יחד בבית הכנסת של ר' יוחנן בן זכאי או בבית הכנסת של רבי יהודה החסיד עם שתי בתי הדינים האשכנזים והספרדים ויתקעו בשופר.

יש אומרים: שעם דבריו הסכימו ר' שמואל מסלנט ובעל האדר"ת (אדרת שמואל עמוד קנו קנט) ולמעשה לא עלה בידו (עין קצה המטה תקפח ד"ה והנה).

בספר תורת חיים (להגר"ח זונפלד ר"ה אות ט הערה 10) מביא עדות מבנו של הגר"ד בהר"ן רבי זלמן שהיה חברותא של הגר"ח שכאשר

רבי עקיבא יוסף שלזינגר תקע בראש השנה שחל בשבת הלכו שניהם יחד בהיחבא לבית סמוך למקום התקיעות כדי לשמוע קול שופר, והסיבה שהלכו בצנעא לבית הסמוך ולא למקום התקיעות כדי שלא יאמרו שהתירו את הדבר (הנהגות ופסקים להגר"ח זונפלד עמוד 101).

ומסופר כי האדר"ת בעצמו אמר כי אם היה יודע היכן מתקיימות התקיעות היה עומד מאחורי הקיר בהסתר כדי לשמוע את התקיעות, ולא היה נכנס כדי שלא יאמרו שעל פיו היתה הוראה (עיר הקודש והמקדש, אורח דוד עמוד קכח).

התוקע בראש השנה האם קיים את המצווה

יש אומרים: שלפי תלמוד הבבלי שטעם שאין תוקעים הוא משום חשש שמא יעביר את השופר ד' אמות ברה"ר, חכמים לא עקרו את המצווה אלא שציוו לא לתקוע, אך אם תקע בשבת קיים המצווה (רע"א דרוש וחיידוש מערכת ח למסכת חגיגה סז ג).

כל שנה שאין תוקעין בתחילתה מריעין לה בסופה (ראש השנה טז, ב) **מ"ט דלא עירבב השטן.**

ביאור מריעין בסופה שמחמת הצרות שבאות מתענים ומריעין בשופרות.

ביאור אחר: מריעין מלשון שיבוא להם רע, וכתב הט"ז שפעם אחת בא אליו בחלום פירוש הפסוק (תהלים צח ו) בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה', שיהיו נזהרים לקיים התרועה על ידי שופר קודם שתהיה התרועה ח"ו בסוף השנה מאתו יתברך, ולזה אמר לפני המלך ה' כלומר קודם תרועת המלך ב"ה ח"ו (ט"ז תקפה ז).

הטעם שלא תקעו בתחילה [אין תוקעים בתחילתה ר"ה שם]

התוס' (ר"ה טז, ב בד"ה שאין תוקעין) הביאו בשם הבה"ג, שרק אם אתיליד לו אונס [כגון שלא היה להם שופר או שלא היה להם בעל תוקע] יהיה רע בסופה, אבל אם לא תקעו בר"ה מחמת שהיה שבת בכה"ג לא יהיה רע בסופה.

והטעם: כי לא היו חכמים גוזרים ומתקנים דבר שיש בו סכנה (אבודרהם סדר תפלת ראש השנה ד"ה תנו).

יש אומרים: שדווקא שלא תקעו בפשיעה, אבל כשלא תקעו מחמת אונס כגון שחל בשבת כיון שהמניעה זו היא לשם שמים אין שום עונש בדבר (רשב"א ריטב"א ראש השנה טז, ב, מהרי"ל הלכות שופר).

ויש אומרים: שאף מחמת אונס גמור שייך שיריעהו בסופה, מכיון שהאונס הוא סיבה מהקב"ה שאירע להם דבר זה, ונפק"מ כדי שיחזרו בתשובה ויצטערו על זה ויכפר להם מה שנתחייבו אבל כשחל בשבת אין שייך סברא זו (ט"ז תקפה ז).

העלון נתרם כשבח והודיה על כל הטוב אשר גמלנו ובפרט כשמחת הבר מצווה של בנינו בנימין אבידן הי"ד

ולע"נ הרב אברהם בן הרב יוסף ז"ל. נלב"ע ר' תשרי

הטעם שמרעין בסופה הרי אונס (נדרים כז א) רחמנא פטריה (ט"ז תקפה ז)
כיון שהתקיעות באות לרצות את ישראל לפני אביהם שבשמים ולסתום פי המקטרגים, אם כן אף שהיה אונס למעשה לא תקעו ונמצא שלא קיימו את המצווה ולא היה מעשה שיסתום פי המקטרגים (שו"ת מהרש"ם חלק ז סימן קפג ד"ה ובזה).

רמז לדבר: אין שטן ואין פגע רע' (מלכים א ה יח) ראשי תיבות שופר פירוש כשיש שופר אין פגע רע (טור תקפה ה).

ההבדל בין אונס לשבת

ביאור המשך חכמה (פרשת אמור כג כד) מצות שופר היא לתקוע עם שופר של איל כדי להזכיר זכות עקידת יצחק שהיה מוסר נפשו כדי לקיים רצון השי"ת, והנה בראש השנה שחל בשבת כלל ישראל גם כן מוסרים נפשם לוותר על זכות העקידה על ידי שאין תוקעים בשופר בשבת, מהטעם שמא יעבירו ד' אמות ברשות הרבים ויתחלל קדושת שמו יתברך, ואם כן מסירת נפש זו היא ממש במקום הזכות של תקיעת שופר, שגם היא באה להזכיר זכות עקידת יצחק שהיתה מסירת נפש, ועל כן לא יהיה רע בסופה ורק אם נאנס דליכא שום זכות של מסירת נפש יהיה רע בסופה

ביאור אחר: גם בראש השנה שחל בשבת אנו מקיימים את המצווה, כי חלק הדיבור של מצוות תקיעת שופר מתקיים על ידי פרשת המפטיר שקוראים "יום תרועה יהיה לכם" וגם על ידי הפסוקים שמזכירים בתפילת מוסף [ובחלק המעשה התיקונים הנעשים על ידי מצות תקיעת שופר נעשים מאליהם מכח תוספת קדושת השבת] (שו"ת תורה לשמה שאלה תלו).

ראש השנה שחל בשבת האם בודאי מרעין בסופה

יש שנים שהיו שנים טובות והיו שנים שלא היו טובות
שנים לא טובות: שני שנים שנחרב בית המקדש, היה ראש השנה ביום שבת [השנה שהתחילה השואה היה ראש השנה בשבת, וכן שנה שבאה אירע אסון מירון, ושנה שהיה בא את השביעי באוקטובר].

שנים טובות: מחילות עון העגל היתה בשנה שחל ראש השנה בשבת, וכן הקמת המשכן וכן שנה שנכנסו בני ישראל לארץ גם כן היה ראש השנה בשבת.

הביאור על פי משל לשר שהמלך קצף עליו ורצה להרגו, שלח את אשתו שתדבר על המלך להמליץ טוב על בעלה והמלך חרץ את דינו לזכות

ימים לאחר מכן שר אחר חטא למלך כחטא של השר הראשון אמר השר אני אשלח את אשתי לבית המלך שתמליץ בעדי, אותו שר לא שמר כראוי על אהבת אשתו וכבודה והיה מכה אותה עד שנשארו בה סימנים של המכות, הלכה האשה להמליץ על בעלה לפני המלך, כשראה אותה המלך חבולה ופצועה שאלה מה זה ועל מה זה, ויאמר אחד מהשרים הם ממכות שבעלה הכה אותה, אמר לה המלך לאיש כזה את רוצה להיעשות סניגור הלא רק לקטרוג תוכל להגיש לפנינו ומשפט יצא להרשיעו.

ובזה יתבאר מדוע ראש השנה שחל בשבת לפעמים הוא טוב ולפעמים אינו טוב, כל שנה שתוקעים בשופר קולו של השטן מתערבב, אבל בשנה שחל בשבת אין ימצא הזכות, לזה באה השבת שהיא בת זוגה של ישראל להיות סניגור בעדנו לפני מלך מלכי המלכים ובזכות שישראל משמרים את השבת הקב"ה מוחל עונותיהם.

אבל זה דווקא אם משמרים את השבת [שהיא בת זוג של ישראל] אבל כשאין משמרים את השבת כראוי ואדרבה מחללים את כבודה

ברבים, אין תעשה סניגור להצדיק משפטינו הלא תעשה קטיגור (מנחת עני לפרשת האזינו).

לימוד הלכות שופר

בספר לקט יושר (הלכות ראש השנה אות יב) כתב שר"ה שחל בשבת טוב ללמוד הלכות שופר ורב שרוצה לדרוש בר"ה אחר מנחה ידרוש בהלכות שופר כי דבר בעתו מוה טוב ונחשב כאילו תקעו בשופר על דרך ונשלמה פרים שפתינו.

טלטול השופר בשבת

אסור לטלטל את השופר בשבת, **והטעם:** משום שהוא כלי שמלאכתו לאיסור, ומיהו לצורך גופו ומקומו מותר (רמ"א תקפה ה, שח ד), **והטעם:** כיון שראוי לשאוב בו מים ומותר להשתמש לצורך גופו לשאוב בו מים (משנ"ב שם ס"ק טו).

ולמעשה: יש אומרים שבימינו אסור לטלטל את שופר לצורך גופו ומקומו, **והטעם:** כיון שלא עומד לשאוב בו מים אלא רק לתקוע בו נמצא שעומד לאיסור בלבד וכיון שאין בו שימוש של היתר הוי מוקצה גמור (שש"כ פרק כח הערה פב).

הכנות לערב ראש השנה שחל בשבת

לדאוג לאש בערב שבת

יש לדאוג לאש שתהיה דולקת מערב שבת למשך 26 שעות לפחות, לצורך הבישולים וכן בשביל הדלקת נרות יו"ט על ידי האשה.

להכין נר אבוקה למוצ"ש להבדלה שהוא ליל יו"ט שני

יש להכין נר לאש להבדלה, וזה על ידי שיקח נרון וישחיל עוד פתילה בחור הקיים וכן יקיים מצות בורא מאורי האש באבוקה.

לסדר את האור במקרה

במקרים עם מנגנון שבת יש לעשות את מצב שבת למשך 48 שעות.

הדלקת נר של שבת ויום טוב

ר"ה שחל בשבת מדליקים נרות ומברכים "אשקב"ו להדליק נר של שבת ויום טוב" (עיין משנ"ב רסג ס"ק כד - מח).

צורת ההדלקה

מדליקה תחילה [כבכל שבת], ואח"כ מברכת להדליק נר של שבת ויו"ט (משנ"ב רסג ס"ק כד), וברכת שהחיינו (משנ"ב תר ס"ק ד), **הטעם שמדליקה תחילה:** משום שאם תברך תחילה הוי כאילו קיבלה לשבת בפירוש ושוב אסורה להדליק [עיין לב המועדים הדלקת נרות שבת] (משנ"ב רסג ס"ק כז).

זמן הדלקה: יש להקפיד להדליק נרות מבעוד יום קודם שקיעת החמה ולא כמו ביו"ט שחל בחול שיש הנוהגים להדליק משתחשך.

תפילות

להוריד דמעות

נהגו להוריד דמעות בתפלת ר"ה אף כשחל בשבת (מט"א תקפב כח).

בקשת צרכיו בתפילה

אף על פי שאסור לשאול צרכיו ביום השבת, מכל מקום בראש השנה שחל בשבת מותר להוסיף בקשות בסיום התפילה באלהי נצור (הגרשז"א הליכות שלמה ראש השנה פרק ראשון טו עיין שם ארחות הלכה הערה 58).

קבלת שבת - ותפילת מעריב

יש הנוהגים: בקבלת שבת שאומרים רק "מזמור שיר ליום השבת" ו"ה' מלך" ואין אומרים "לכו נרננה" "לכה דודי" ופרק "במה מדליקין" (שו"ע ער ב, מט"א תקפב ב).

והטעם: לפי שנאמר בו פני שבת נקבלה, והוי כמבייש את יו"ט שדווקא פני שבת נקבלה ולא יו"ט (בית דוד לר' יוסף דוד משאלינקי"ח"א דסד, אלף למטה תרכה סז).

טעם אחר: לא פלוג מיו"ט שחל להיות בערב שבת שאין אומרים סדר קבלת שבת (לבוש ער ב).

נוסח ספרד: מתחילים "מזמור לדוד" (תהילים כט) ואומרים בלכה דודי שני בתים ראשונים ושני בתים אחרונים (מט"א תרכה מא, אלף המגן תרכה נו).

והטעם: משום שיו"ט הוא זמן של שמחה ואין לעורר בו אבלות על איחור הגאולה שזהו תוכן הפזמונים האמצעים קומי צאי, התעוררי, משא"כ ב' פזמונים הראשונים והאחרונים תוכנם הוא לקבל את השבת.

"לעילא ולעילא" בקבלת שבת

בקדיש יתום שלאחר קבלת שבת כופלין "לעילא ולעילא" אף שעדיין יום, **והטעם:** כיון שקיבל על עצמו קדושת היום (קיצור הלכות מועדים להגר"ש דבילצקי צ"ל).

חזרת הש"ץ "ויכלו השמים"

יו"ט שחל בשבת אומרים אחרי שמו"ע "ויכלו השמים" כבכל שבת (מט"א תקפב ג כד), **והטעם:** כיון שעיקר התקנה לומר ויכלו בכל שבת משום יום טוב שחל בשבת שאין אומרים ויכלו בתפלת לחש, לכן תקנו לומר אחרי שמו"ע (שו"ע רסח ז).

המלך הקדוש

בברכת מעין שבע [מגן אבות] אומרים "המלך הקדוש" (שו"ע תקפב ג, מט"א שם ג), **והטעם:** לפי שעכשיו הם ימי דין שהקב"ה יושב ודן את העולם ומראה מלכותו וממשלתו שהוא בכל משלה (לבוש תקפב ב).

אבינו מלכנו

אין אומרים א"מ בשבת (רמ"א תקפד א, מט"א שם יא). **והטעם:** לפי שאין מבקשים בקשות בשבת (ר"ן ר"ה ט, א, משנ"ב שם ס"ק ד).

טעם אחר: לפי שא"מ שנתקן כנגד ברכת האמצעיות של שמו"ע שעיקר תקונם לא היה אלא בחול, לפיכך כשחל ראש השנה בחול כיון שיום זה אינו קבוע להיות בו ראש השנה לעולם, ואם לא היה היום ר"ה היו אומרים אלו הברכות עצמן, עכשיו לפי שחל היום ראש השנה משלימין אותן על ידי שינוי באבינו מלכנו, אבל כשחלו בשבת אפילו אם לא היה ר"ה לא היו אומרים ביום זה אלו הברכות, גם כשחלין בו ראש השנה אין צריכים להשלימו בהם, (לבוש תקפד א), ומנהג הספרדים לומר.

ברכת כהנים

הכהנים לא שרים בברכת כהנים ואין הציבור אומרים הרבנו של עולם, **והטעם:** משום שאין אומרים תחנון בשבת (משנ"ב קל ס"ק ד).

פתיחת הארון - "י"ג מידות"

יש הנוהגים: לומר י"ג מידות אף כשחל בשבת (מט"א תקפד טז), **ויש הנוהגים:** שלא לומר (קצוש"ע קכט יב, לוח א"י), **והטעם:** משום איסור תחינה.

תפלת מוסף

מוספי יום השבת: בתפילת שמו"ע של מוסף מזכיר של שבת "ואת מוספי יום השבת ויום הזכרון הזה".

ארשת שפתינו: אין אומרים בשבת ארשת שפתינו (שו"ע תקצב א), **והטעם:** כי איך יאמרו מקשיב לקול תקיעותינו והרי אין תקיעת שופר בשבת (לבוש).

שיר של יום

יש הנוהגים: לומר שיר של ראש השנה את מזמור פא בתהילים "למנצח על הגיתית" (לוח א"י), **והטעם:** דומיא דר"ח שחל בשבת שדוחה שירו לשיר של שבת כדי פרסם שנקבע החודש וכן הוא בר"ה שהוא גם ר"ח שירו דוחה שיר של ר"ה, **ויש אומרים:** ששיר של יום דוחה שיר של יו"ט ואומרים "מזמור שיר ליום השבת" (על פי הגר"א, לוח וילנא לוח א"י במוסגר בשם י"א), **והטעם:** שרק שיר של ר"ח דוחה כדי לפרסם שהיום ר"ח, משא"כ ראש השנה שמפורסם לכל מחמת חודש החגים לכן אינו דוחה של שבת (שעי"מ תקיב).

זמן סיום התפילה

נכון לגמור את התפילה קודם חצות **והטעם:** כיון ששבת היום ואסור להתענות בשבת עד לאחר חצות (משנ"ב תקפד ס"ק ה, רפח ס"ק ב).

מנחה

קריאת התורה: אחרי אמירת אשרי "ובא לציון" אומרים "ואני תפילתי" [ויש שלא נהגו לומר ואני תפילתי], מוצאים ס"ת ואין אומרים י"ג מידות ותפילה של הוצאת ס"ת (ריבנו של עולם), הש"ץ אומר "גדלו", קוראים בתורה ג' קרואים בפרשת "האזינו" (דברים לב, א) שלושה קרואים ככל שבת (מטה אפרים תקצב ג).

צדקתך

אין אומרים "צדקתך" (שו"ע תקצב), **והטעם:** מפני שהוא ראש חודש ואין מחלקים בין ראש השנה לשאר החודשים (משנ"ב שם א), **טעם אחר:** משום שהוא יום הדין ואין לעורר הדין שאומרים בצדקתך "משפטיך תהום רבה" (אלף המגן תקצב ד).

יש הנוהגים: לומר צדקתך, **והטעם:** שזה מעין צידוק הדין בראש השנה שחל בשבת (שו"ע תקצב, משנ"ב שם ס"ק א).

תשליך

מנהג בני אשכנז לומר תשליך ביום השני (מט"א תקצב ו, משנ"ב תקפג ס"ק ח).

והטעם: שאפשר שהנהגה מחוץ לעיר ומשום הוצאה שנושאים ספרים אסור, שאסור הוצאה שלא לצורך אף ביו"ט (משנ"ב שם).

טעם אחר: כמו שאין אומרים י"ג מידות כך אין אומרים תשליך שהוא כעין י"ג מידות.

מנהג הספרדים לומר תשליך ביום א' אף שחל בשבת.

שלום עליכם - זמירות שבת

יש הנוהגים: לשיר עד צאתכם לשלום בנעימה אך לא בשירה וזמירה, **והטעם:** לפי שספרי חיים וספר מתים פתוחים וצריך להיות ירא וחרד מאימת הדין, וכן אין אומרים "אזמר בשבחין" (מט"א תקפג א).

ויש הנוהגים: לשיר שלום עליכם, אשת חיל ואתקינו שבת כבכל שבת לפני אמירת הפסוקים שנוהגים לומר בליל ראש השנה (כה"ח תקפג ג).

יש הנוהגים: שאין שרים "שלום עליכם" כשיו"ט חל בשבת (קצה המטה תקפג, וכן נהג הגרשז"א שלמי מועד ח).

שלום זכר

יש כתבו שאין לעשות בריבוי עם כבשאר שבתות, וגם לא נהגו להכריז על כך בבית הכנסת (הגרשז"א הליכות שלמה ראש השנה פרק ב דבר הלכה ג, אוצר הברית ח"א פ"ג ס' ב הערה יז).

סעודה שלישית

ר"ה שחל בשבת אוכלים סעודה שלישית כבשאר השבתות (שו"ע תקכט א).

צורת הסעודה הדרך הנכונה לאכול סעודה שניה ללכת להתפלל מנחה ולחזור לאכול סעודה שלישית.

ואם אינו יכול להפסיק בין הסעודות עם תפלת מנחה, יחלק את סעודה השניה לשניים (מט"א תקצז ד).

עצה נוספת יאכל סעודה שלישית מזונות או פירות (מט"א תרא א על פי השו"ע רצא ח).

עצה נוספת לאכול את סעודה השניה לפני מוסף (הגר"נ קופשיץ הובא בלוח הלכות ומנהגים א' דר"ה עיין שם).

זמן הסעודה: ראוי להקדים לאכול סעודה שלישית קודם שעה העשירית, **והטעם:** כדי שיוכל לאכול בליל יו"ט לתאבון והוא מכלל כבוד יו"ט (רמ"א תקכט א, משנ"ב שם ס"ק ח).

יו"ט שני של ראש השנה

הכנה משבת ליו"ט

אין להכין משבת ליו"ט את הס"ת (שע"ת תרסז א) וכן אסור לערוך בשבת את השולחן לסעודת ליל ב' דר"ה (שו"ע תרסז משנ"ב ס"ק ה), וכן להביא מחזורים גם במקום שיש עירוב (משנ"ב תקג ס"ק א).

אמירת המבדיל לפני עשיית מלאכה והדלקת הנרות

נשים שלא התפללו תפילת ערבית של יו"ט ולא שמעו הבדלה, וכן אדם הרוצה לעשות מלאכה המותרת ביו"ט קודם הבדלה יאמרו קודם עשית מלאכה "המבדיל בין קודש לקודש" (רמ"א רצט י), **והטעם:** כדי להתיר לעשות מלאכה קודם הבדלה ולהדליק הנרות (משנ"ב שם ס"ק לו).

ערכית ליל ב' דר"ה

מעריב: יש לאחר קצת את תפילת מעריב, **והטעם:** משום שסומכים על ברכו להתיר העברת האש ולכן מאחרים תפלת מעריב עד שיהיה ודאי לילה (מט"א תקצט ב).

ברכת "ותודיענו": במעריב ליל ב' דר"ה אחרי "אתה בחרתנו" אומרים "ותודיענו", שהוא כעין "אתה חננתנו", ורב ושמואל תקנהו בבבל (ברכות לג, ב).

והטעם שאומרים "וחגיגת הרגל" אע"פ שר"ה אינו נחשב כרגל, מ"מ כמו שמצאנו שאומרים במוצאי יו"ט בהבדלה בין יום השביעי לששת ימי המעשה דאמרין סדר הבדלה הבדלות הוא מונה ה"ג סדר התיקון הוא אומר (משנ"ב תקצט ס"ק ב).

הדלקת נרות של יו"ט

זמן הדלקת נרות בליל שני של ר"ה יש להדליק אחר צאת הכוכבים. **יש אומרים:** שעדיף להדליק בחדר חשוך ושם לברך או לכוון מע"ש שעון שיכבה את החשמל בזמן הדלקת נרות ולא בחדר שיש בו חשמל, **והטעם:** כיון שכשיש חשמל הנרות הם רק תוספת אורה (ספר הלכות חג בחג יו"ט עמוד קא בשם הגריש"א).

הכנת פתיל צף להדלקת נרות ליו"ט שני

הכנסת פתילה בפתיל צף, **יש אומרים:** שיש להכין הפתילות מערב שבת עבור יו"ט, **והטעם:** כיון שאסור להכין הפתילות ביו"ט משום מתקן מנא (הגרמ"א פריינד ז"ל).

ויש אומרים: שמוותר ואינו נחשב כעשיית כלי (הגר"ש ואזנר בקונטרס מבית לוי פסקי הלכות הדלקת נרות יו"ט הערה ז). **והטעם:** דאין בו משום עשיית כלי כיון שהעיגול הוא דבר חיצוני ואינו אלא להחזיק הפתילה (הגריש"א הלכות חג בחג שבועות עמוד קטו), **טעם אחר:** כיון שפתיל צף עשוי לשימוש חד פעמי ואין לו חשיבות של כלי כיון שמיד אחר הדלקה נפסד הפתילה ואין בזה משום מתקן מנא (שו"ת מנח"י ושו"ת צי"א, קובץ מבית לוי שם).

כשהנבק שבפקק הצף אינו פתוח לגמרי אין להרחיבו על ידי הכנסת הפתילה כי יש בזה חשש מלאכת קורע וחשש ממכה בפטיש (הגריש"א שערי הוראה קובץ ח עמוד קח).

למעשה כיון שהרבה פעמים אין החור נקוב ועל ידי הכנסת הפתילה נגמר תיקון החור ואסור משום מתקן מנא לכן ראוי להכין מער"ש.

הוצאת הפתילה כדי להכניס פתילה אחרת

יש אומרים: שאסור להוציא הפתילות השרופות מהכוס, **והטעם:** משום מוקצה (ספר מאורי האש פרק א ענף ו הערת הגר"ד בהר"ז ל). **מנהג העולם:** להוציא את הפתילה מהכוס בשביל להכניס אחרת במקומה, **והטעם:** משום שסומכים על דעת הרמ"א (תקט ז) שמוותר שטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש [אור הנרות] (הגרע"א תקא על הט"ז).

ובזמנינו שיש אור מהחשמל ואין האור נצרך עבור הסעודה, **הטעם להתיר** כיון שאם יכבה החשמל אור הנר יהיה צורך אוכל נפש (הגרשז"א שש"כ פרק יג הערה פז). **טעם אחר:** לפי שסומכים על הפוסקים שמתירים להדליק בפתילה הישנה ואינה מוקצה.

שעוה שנשארת בכוס מותר להוציאה ואינו כטלטול מוקצה, (חיי אדם כלל מב ב), **והטעם:** כיון שהשעוה הדבוקה היא מועטת ואינה חשובה היא בטילה לגבי הפמוט, והיא כלכלוך שבסיר וכדו' שאפשר להסירו (הגרשז"א שש"כ ח"א פרק יג מג) אך אין לשפוך מים רותחים על שאריות השעוה כדי להמיסם, **והטעם:** משום איסור מוליד (יו"ט כהלכתו פרק כו יד).

ולכתחילה יוציא את שאריות השעוה לפח האשפה, **והטעם:** כדי שיפלו ישר לפח לפי שהשעוה מוקצה ואסורה בטלטול (שש"כ פרק יג הערה קמ).

הוצאת דיסקית של נרות מכוסות זכוכית מותר להוציא את הברזל שנשארו מהנרות שמניח בכוס זכוכית על ידי כפית וכדומה, **והטעם:** כלעיל שבטילה לכלי (הגרשז"א והגריש"א ארחות שבת ח"ב פרק יט הערה רפ).